DON CRISTOBITA İLE DONA ROSITA'NIN ACIKLI GÜLDÜRÜSÜ

FEDERICO GARCIA LORCA

TÜRKÇESİ : MEMET FUAT

DON CRISTOBITA İLE DONA ROSITA'NIN AÇIKLI GÜLDÜRÜSÜ

Federico Garcia Lorca

FEDERICO GARCIA LORCA

DON CRISTOBITA İLE DONA ROSITA'NIN ACIKLI GÜLDÜRÜSÜ

BİR KUKLA OYUNU

Türkçesi : Memet Fuat

de yayınevi

BİRİNCİ BASKI : KASIM 1960
İKİNCİ BASKI : AĞUSTOS 1965

DON CRISTOBITA İLE DONA ROSITA'NIN ACIKLI GÜLDÜRÜSÜ

Bir kukla oyunu

Kişiler: (Sahneye çıkış sırasıyla)

SİVRİSİNEK
ROSITA
BABA
COCOLICHE
ARABACI
DON CRISTOBITA
UŞAK
SAAT
DELİKANLILAR
KAÇAKÇILAR
ESPANTANUBLOS, *meyhaneci*
CURRITO, *limandan gelen*
CANSA-ALMAS, *ayakkabıcı*
FIGARO, *berber*
BİR KÜÇÜK YARAMAZ
SARILAR GİYİNMİŞ BİR GENÇ KIZ
KÖR DİLENCİ
GENÇ KIZLAR
BENLİ BİR MAJA

PAPAZ YARDIMCISI ÇOCUK
MEŞALELİ KONUKLAR
ÖLÜ GÖMÜCÜ PAPAZLAR
CENAZE ALAYI

ÖNSÖZ

(İki boru bir davul sesi duyulur. SİVRİSİNEK canının istediği yandan girer sahneye. SİVRİSİNEK anlaşılmaz bir yaratıktır; yarı peri, yarı cin, yarı böcek. Özgür yaşamanın tadını, Endülüs halkının büyülü, şiirli havasını veriyor. Elinde küçük, süslü bir boru var.)

SİVRİSİNEK. Bayanlar, bir de **baylar!** Dinleyin hele! — Küçük, delikanlı, kapa çeneni... sen de, küçük hanım, otur yerine, yoksa öyle bir pataklarını ki seni, yerinden bile kıpırdıyamazsın bir daha! Susun, sessizlik babasının evindeymiş gibi dolaşsın dursun. Susun, susun da son söylenen sözlerin tatlı kalıntıları süzüle süzüle suyun dibine otursun. *(Bir davul sesi.)* Ben, bir de benim bu kumpanyam ta eskiden, soylu kişilerin tiyatrosundan kalmayız; kontların, markizlerin tiyatrosundan; altınlar, aynalar tiyatrosu; hani şu soylu bayların uyumıya geldiği, soylu bayanların da... onların da uyumıya geldiği... Beni, bir de be-

nim bu kumpanyamı kapatıp üstümüze kilidi basmışlardı. Neler çektik, bilemezsiniz. Ama bir gün ben anahtar deliğine gözümü uydurdum, ışıkta taze menekşe gibi titriyen bir yıldız gördüm. Zorladım, dayandım, sonuna kadar açtım gözümü... çünkü rüzgâr delikten içeri parmağını sokmuş, gözümü kapatayım diye dürtüp duruyordu... o yıldızın altından, cici kayıkların yol yol sürdüğü geniş bir ırmak bana bakıp gülümsedi. Söyledim arkadaşlarıma, tarlalardan, çayırlardan koşa koşa kaçtık, basit insanları, soylu olmıyan kişileri aradık; onlara belki gösterebiliriz diye şeyleri, küçük şeyleri, küçük, minik işlerini dünyanın; dağlardaki yeşil ayların altında, kıyılardaki gül rengi ayların altında. Eh, şimdi de ay yükseldiğine, ateşböcekleri ufacık mağaralarına çekildiklerine göre, «Don Cristobita ile Dona Rosita'nın Acıklı Güldürüsü» adlı oyunumuza başlıyabiliriz. Kaba Cristobita'nın terslikleri ne, yaratacağı üzüntülere, Dona Rosita'nın çekeceği acılara hazırlayın kendinizi; yalnızca bir kadın değil Dona Rosita, donmuş suların üzerinde uçan bir yağmur kuşu, dokunsan kırılıverecek, küçücük bir ispinoz; onun çekeceği acılara ağlamıya hazırlanın. Hadi, başlıyalım öyleyse! *(Çıkmasıyla girmesi bir olur.)* Gel, şimdi... ÇAL!... RÜZGÂR GİBİ ES!... şu merak dolu yüzleri yala geç; al götür iç çekiş-

lerini dağların ardına; sevgilisiz küçük kızların gözlerinde biriken yaşları kurut!

(Müzik)

Dört küçük yaprağı vardı
ağacımın
da rüzgâr...
aldı götürdü.

SAHNE I

(DONA ROSITA'nın evinde ön oda. Arkada demir parmaklıklı büyük bir pencere; bir kapı. Portakal ağaçları doluşmuş pencereye. ROSITA kurde'âlar, dantellerle süslü, kabarık etekli, gül pembesi bir elbise giymiş, koca bir gergefin başında gergef işliyor.)

ROSITA. *(İlmikleri saymaktadır.)* Bir, iki, üç, dört... *(İğneyi parmağına batırır.)* Ufff! *(Parmağını emer.)* Şu son harfte, «Sevgili babacığıma» nın son A sında tam dört keredir parmağıma batırıyorum iğneyi. Ne zor iş gergefte çalışmak. Bir, iki... *(İğneyi bırakır elinden.)* Offf, canım evlenmek istiyor benim! Bir sarı çiçek takarım saçlarıma; sırtıma bir şal, ucu yerlerde sürünen... *(Ayağa kalkar.)* Berberin kızı pencereye çıkınca, şey derim ona, ne de-

rim!... Ben senden önce evleneceğim işte, hem de çok, çok önce... Bileziklerim olacak böööyle, daha neler, nelerim olacak!.. *(Dışardan ıslık sesi duyulur.)* Ayayay, sevgilim! *(Pencereye koşar.)*

BABA. *(İçerden.)* Rositaaaaaaaaa!

ROSITA. *(Korkuyla.)* Ne, ne vaaaaaaaaar? *(Gene ıslık sesi duyulur; daha tiz. ROSITA koşup gergefin başına oturur; bir yandan da pencereye öpücükler yağdırır.)*

BABA. *(Kapıdan girerken.)* İşliyor musun diye merak ettim de... İşle, yavrum, işle, başka bir gelirimiz yok! Görüyorsun, ne yoksul bir hayat sürüyoruz! Paşpapazdan, amcandan kalan parayı da yedik, bitti bitecek neredeyse!

ROSITA. Ah, ne koca sakalı vardı, değil mi, amcamın! Ne şirindi! *(Dışarıdan ıslık sesi duyulur.)* Ne de güzel ıslık çalardı! Ne güzel!

BABA. Sen ne diyorsun, kız? Aklını mı kaçırdın yoksa?

ROSITA. *(Sinirli.)* Yok, şey... dilim sürçtü de...

BABA. Ah, Rosita, gırtlağımıza kadar borçtayız! Ne yapacağız, bilmem! *(Büyük bir mendil çıkarıp ağlamıya başlar.)*

ROSITA. *(Babasıyla birlikte o da ağlamıya başlamıştır.)* Ama... eğer... siz... ben...

BABA. Belki sen evlenmek isteseydin, o zaman her şey değişirdi... ama daha, şimdilik...

ROSITA. Ama ben istiyorum evlenmek.

BABA. Yaa?

ROSITA. Anlamamış mıydınız? Ne anlayışsız olur şu erkekler!

BABA. Şey... Doğrusu çok şaşırdım.

ROSITA. Saçlarımı yukarı yukarı tarıyacağım, yüzüme allık süreceğim, ne güzel...

BABA. Demek, istiyorsun?

ROSITA. *(Yarı alaycı bir genç kız utangaçlığıyla.)* Evet, baba.

BABA. Sonradan caymak yok ama, ha?

ROSITA. Hayır, baba.

BABA. Sözümden dışarı çıkmıyacaksın hiç?

ROSITA. Evet, baba.

BABA. İyi, ben de bu sözünü bekliyordum zaten. *(Uzaklaşırken.)* Kurtardım kendimi, kurtuldum! Kurtulduk! *(Çıkar.)*

ROSITA. Ne demek istedi acaba: «Kurtardım kendimi, kurtuldum! Kurtulduk!» diye?... Benim sevgilim, Cocoliche, bizden de parasız. Çok daha yoksul! Büyükannesinden üç peseta para kalmış, bir kavanoz da reçel, bir de... bir de başka bir şey kalmamış! Ah, ama çok seviyorum onu, çok çok seviyorum, çok çok çok seviyorum! *(Canlı bir sesle söylemiştir bu son cümleyi.)* Pis, sersem para... açgözlü insanlar koşar senin arkandan; aşk yeter bana. *(Pencereye koşup demirlerin arasından kocaman bir mendil sallamıya başlar.)*

(Dışardan COCOLICHE'nin şarkısı duyulur.

Bir yandan da gitar çalınmaktadır.)

Göklerde uçuyor
İç çekişi sevgilimin,
göklerde uçuyor,
uçuyor göklerde.

ROSITA. *(Şarkı söylemiye başlar.)*

Göklerde uçuyor
İç çekişi sevgilimin,
göklerde uçuyor,
uçuyor göklerde.

COCOLICHE. *(Pencerenin demirine gelir.)* Kim var orada?

ROSITA. *(Yüzünü yelpazesinin arkasına saklayıp sesini değiştirerek.)* Uysal bir insan.

COCOLICHE. Acaba Rosita adında biri var mı bu evde?

ROSITA. İçerde yıkanıyor.

COCOLICHE. *(Gidecekmiş gibi yaparak.)* Gülo güle kirlensin!

ROSITA. *(Yelpazesini indirir.)* Aaa, gidiyor musun gerçekten?

COCOLICHE. Hiç gidebilir miyim! *(Tatlı bir sesle.)* Senin yanına geldim mi, kurşun gibi ağırlaşıyor ayaklarım.

ROSITA. Biliyor musun?

COCOLICHE. Ne?

ROSITA. Ah, söyliyemem!

COCOLICHE. Hadi hadi!

ROSITA. *(Çok ciddi.)* Sonra, «Ne utanmaz şey!»

dersin benim için.

COCOLICHE. Çocuk musun!... Bayılıyorum ben sana!

ROSITA. Dinle, bak, söyliyeceğim...

COCOLICHE. Niye getirmiyorsun sonunu?

ROSITA. Bari yüzümü örteyim yelpazemle.

COCOLICHE. Ah, Tanrım.

ROSITA. *(Yelpazesiyle yüzünü örterek.)* Seninle evleneceğim.

COCOLICHE. Ne dedin?

ROSITA. Duydun ya!

COCOLICHE. Ah, Rosita!

ROSITA. Hem de bir çabuk...

COCOLICHE. Öyleyse bebeğimizi ısmarlıyalım hemen... Paris'e...

ROSITA. Yoo, istemem ben Paris'den, sonra o da Fransızlar gibi olur, *çou, çou, çou.*

COCOLICHE. Nereye ısmarlıyalım öyleyse...?

ROSITA. Madrid'e ısmarlarız.

COCOLICHE. Baban biliyor mu senin bu işi?

ROSITA. O izin verdi. *(Yelpazesini indirir azıcık.)*

COCOLICHE. Ah, Rosita'm benim! Gel! Gel! Gel yanıma!

ROSITA. Aaa, ne oluyorsun öyle! Dur bakalım!

COCOLICHE. Sanki biri ayaklarımı gıdıklıyormuş gibi bir şeyler oluyor içimde. Gel yanıma.

ROSITA. Yok, yok, buradan, uzaktan. *(Uzaktan birbirlerini öpüyormuş gibi yaparlar. Yaklaşan bir arabanın çıngırak sesleri duyulur.)* Ah,

hep de böyle olur! Gene birileri geliyor! Gece görüşürüz! *(Çıngırak sesleri devam eder, tüylerle süslenmiş küçük mukavva atların çektiği bir araba gelip pencerenin dışında durur.)*

CRISTOBITA. *(Arabadan.)* Hiç şüphesiz kasabanın en güzel kızı.

ROSITA. *(Eteğini yayarak eğilir.)* Teşekkür ederim.

CRISTOBITA. Alacağım bu kızı... yüzde yüz. Boyu bir metre bile yok. Kadın dediğin böyle olmalı, ne daha uzun, ne daha kısa. Hele... şu belin gelişine bak, şu güzelliğe! Büyüledi, büyüledi bu kız beni sanki! Çek arabacı! *(Araba yavaş yavaş uzaklaşır.)*

ROSITA. *(Alay ederek.)* Hıh, şuna da bakın! «Alacağım bu kızı.» Ne de çirkin herif, ne de kaba! Kendini beğenmişin, kuş beyinlinin biri! *(Pencereden içeri bir inci gerdanlık atılır.)* Aa! Bu da ne? Tanrım, bu ne güzel bir inci gerdanlık! *(Gerdanlığı boynuna takıp küçük bir el aynasında kendisine bakar.)* Brabant'lı Genevieve kocasını beklemek için şatosunun kulesine çekildiğinde her halde böyle bir gerdanlık vardı boynunda. Ne de yakıştı bana! — Kimin acaba bu?

BABA. *(Kapıdan girerken.)* Sevgili kızım benim, sevinç içindeyim! Her şeyi hazırladım düğünün için!

ROSITA. Ah, babacığım, nasıl ödeyeceğim ben si-

zin hakkınızı... hele Cocoliche ne kadar sevinecek! Hemen şimdi...

BABA. Ne Cocoliche'si! Kimmiş o serseri köpek! Ne diyorsun sen? Don Cristobita ile söz kestim ben az önce, hani şu elinde sopayla gezen, şimdi pencerenin altından geçti arabasıyla.

ROSITA. Ayyy, istemem ben onu, varmam ben ona, hayır, hayır! Boşuna uğraşmayın, taş çatlasa kabul etmem. Kendi sevgilim var benim. Yoksa o herif mi attı içeri bu gerdanlığı!

BABA. Eh, olan oldu bir kere, söz verdim, artık dönülmez. Hem, çocuk musun, herif altın babası, tam aradığım adam! Yoksa dilenmiye çıkarız yarın öbür gün!

ROSITA. Çıkarsak çıkarız, ne yapalım!

BABA. Bu evde benim sözüm geçer, unutma, babanım senin. Olan oldu, ok yaydan çıktı bir kere. Boşuna konuşmıyalım.

ROSITA. Ama ben...

BABA. Sus!

ROSITA. Ama benim...

BABA. Sus diyorum! *(Çıkar.)*

ROSITA. Ayy, ayy! Ne biçim iş bu böyle! Beni satıyor, kendi istediğine veriyor, sesimi çıkaramıyorum, bir şey yapamıyorum, çünkü yasalar böyleymiş! *(Ağlar.)* Her şeye burnunu sokmasa şu yasalar, olmaz mı sanki! Bir satabilsem ruhumu şeytana! *(Bağırır.)* Gel, Şeytan! Gel, gel, gel! Evlenmek istemiyorum ben

Don Cristobita'yla.

BABA. *(Girerken.)* Nedir bu gürültü? Hadi geç otur bakayım işinin başına! Sesini de kes artık, ağlama! Ne günlere kaldık! Çocuklar mı öğretecek büyüklerine, ne yapmaları gerektiğini? Ben nasıl senin anamı alırken babamın sözünü dinlediysem, sen de benim sözümü dinliyeceksin; hani söz aramızda, anamın da aydede gibi testekerlek bir yüzü vardı, üstelik de... hadi, hadi... söyletme beni...

ROSITA. Peki öyleyse. Ağlamam artık!

BABA. *(Çıkarken.)* Nerede duyulmuş böyle şey!

ROSITA. Öyle olsun, peki! Nedir bu bizim papazlarla babalarımızdan çektiğimiz! *(Oturup işlemiye başlar.)* Her akşam... üç, dört... papaz efendi söyler söyler onu söyler: Cehenneme gideceksiniz! Cayır cayır yanacaksınız! Köpekten beter olacaksınız! — Sanki şimdi değiliz köpekten beter! Onlar hiç olmazsa canları kimi isterse onunla evleniyorlar, bir güzel de tadını çıkarıyorlar hayatın. Keşke ben de köpek olsam! Şimdi babamı dinlersem... dört, beş... yaşarken gireceğim cehenneme; dinlemezsem, bu kere onu dinlemedim diye, yukardaki cehenneme gideceğim... Şu papazlar bu kadar çok konuşmasalar, susmasını öğrenseler, herkesin aklına böyle şeyler sokmasalar... ne iyi olacak... *(Gözlerini siler.)* Cocoliche'yle evlenemezsem, hep onların yüzün-

den... evet, papazların yüzünden... hem ne karışıyorlar herkesin işine! Ay, ayy, ayy!...

CRISTOBITA. *(Pencerede uşağıyla birlikte.)* Nasıl, iyi mal, değil mi? Beğendin mi, ha?

UŞAK. *(Titriyerek.)* Evet, efendim.

CRISTOBITA. Ağzı bir parça büyük, ama vücuduna diyecek yok. Daha kesişmedik pazarlığı... İçimden konuşmak geliyor, canım çekiyor şurada birkaç söz etmeyi bu yavruyla ama, fazla yüz vermek doğru olmaz şimdi. Kendisine çok güvenmesin. Her kötülük gururdan doğar. Hı? Hayır mı dedin!

UŞAK. *(Titriyerek.)* Yok, efendim!

CRISTOBITA. İnsanlarla alışverişin iki yolu var: Ya hiç değer vermiyeceksin, yukardan bakacaksın... ya da ezeceksin, silip süpürüp geçeceksin!

UŞAK. Ah, Tanrım!

CRISTOBITA. Söylesene, beğendin mi?

UŞAK. Size çok daha güzelleri değer.

CRISTOBITA. İlik gibi kız. Benim olacak, benim! Yalnız benim! *(Gider.)*

ROSITA. Sonum geldi artık! Dayanamam daha fazla. En iyisi zehirliyeyim, öldüreyim kendimi, hemen, şimdi! *(Büyükbaba saat açılır, saat başlarından biri — sarılar giyinmiş, geniş, kabarık eteklikli bir kız — ilerler.)*

SAAT. *(Hem sesiyle, hem de çanla saat başını bildirir.)* Dan! Rosita, sabırlı ol. Ne yapabilir-

sin? Hem ne biliyorsun şimdiden neler olacağını? Burada güneş pırıl pırıldır, başka bir yerde yağmur yağar. Yarın rüzgâr ne yandan esecek, kim biliyor bunu, kim bilebilir? Ben her gün geleceğim zamanın sonuna kadar; yaşlandığın, hepsini unuttuğunda sana hatırlatırım bunları. Bırak, sular aksın, yıldızlar ışısın. Sabırlı ol, Rosita! Dan! Saat bir. *(Saat başını gösteren kız SAAT geri çekilip büyükbaba saatin içine girer, kapaklar kapanır.)*

ROSITA. Saat bir... Amma da acıktı karnım!

BİR SES. *(Dışardan.)* Göklerde uçuyor iç çekişi sevgilimin.

ROSITA. Uçuyor, görüyorum... iç çekişi sevgilimin.

(Büyükbaba saat açılır; kız SAAT görülür içinde, uykuya dalmış. Yalnız çan çalar bu kere.)

ROSITA. İç çekişi sevgilimin...

PERDE

SAHNE II

(Bir Endülüs kasabası alanı. Sağda DONA ROSITA'nın evi. Büyük bir hurma ağacı, altında bir sıra. COCOLICHE soldan girer. Elinde bir gitarla salına salına ilerler. Sırtında kenarları siyah sırma işli koyu yeşil bir pelerin. Giyinişi on doku-

zuncu yüzyıl başlarının modasına göre. Şapkası iyice yana eğik.)

COCOLICHE. Rosita gelmedi. Ayışığından korktu anlaşılan. Ayışığı çok kötüdür âşıklara. *(Islık çalar.)* Balkonunun camına küçük bir taş gibi çarptı ıslığım. Dün kara bir kurdelâ bağlamıştı saçlarına. Ne tuhaf şeyler söyledi: «Başımdaki bu kara kurdelâ yemişlerin üstündeki küçücük çürükler gibi. Onu gördükçe üzülmelisin, Cocoliche, çünkü sonunda tepeden tırnağa karalara bürüneceğim.» Bir şey var ama... *(Çiçek saksılarıyla dolu küçük balkona hafif bir ışık vurur.)*

ROSITA. *(İçerden.)*

Oynıyarak, gülerek
ölüme gidiyorum.

COCOLICHE. *(Balkona yaklaşarak.)* Niye çıkmadın dışarı?

ROSITA. *(Balkondan aşağı bakarak şiir okur gibi konuşur.)* Ah, sevgilim, bir bilsen! Güneyden esen bir rüzgâr yüreğimi allak bullak etti. Yüz yıl geçse üstünden gene dinmez acım.

COCOLICHE. Ne demek istiyorsun?

ROSITA. Demek istediğim, sağına soluna bak da iyice, gör insanlar nelere katlanıyorlar, öğrensin yüreğin acıya dayanmayı, belki o zaman sen de katlanabilirsin buna...

COCOLICHE. Anlıyamıyorum.

ROSITA. Söyliyeceğim şey seni sarsacak azıcık

da... Hazırlıklı olasın diye... *(Bir duralama olur, sonra ROSITA boğulacakmış gibi sesler çıkararak ağlamıya başlar. Gülünç bir ağlama.)* Seninle evlenemiyeceğim!

COCOLICHE. Rosita!!!

ROSITA. Sen benim gözbebeğimsin! Ama evlenemiyeceğim seninle! *(Ağlar.)*

COCOLICHE. Rahibeler hiç kalır senin yanında! Kötü bir şey mi yaptım? Ayy, ayy, ayy! *(Ağlamıya başlar. Yarı çocuksu, yarı gülünç bir ağlama.)*

ROSITA. Yakında öğrenirsin. Şimdilik, hoşça kal!

COCOLICHE. *(Bağırır, tepinir.)* Gidemezsin, gidemezsin, olmaz, gidemezsin!

ROSITA. Hoşça kal! Babam sesleniyor içerden. *(Çıkar, balkonun kapısını kapatır.)*

COCOLICHE. *(Yalnız.)* Sanki bir dağın tepesindeymişim gibi uğulduyor kulaklarım. Sanki bir kâğıtmışım gibi bütün vücudumu sarıyor yüreğimin alevi. Ama bu olamaz; hayır, hayır, hayır. *(Ayağını yere vurur.)* Evlenmek istemiyor benimle? Ama Mairena'daki pazardan aldığım madalyonu verdiğimde yanağımı okşamıştı tatlı tatlı. Sonra o güllü eşarpı verdiğim gün ne içten bakmıştı bana... sonra o yelpaze, hani üstünde Pedro Romero'nun resmi olan, öpücüklere boğmuştu beni o gün!... Ya, evet, öpücüklere! Bir yıldırım düşseydi de başıma, ikiye bölse, öldürse, gebertseydi beni, daha

iyiydi. Ayy! ayy! ayy! *(Yüksek sesle ağlamıya başlar.)*

(Soldan halk elbiseleri giymiş birkaç delikanlı girer. Birinin elinde gitar, birinin elinde zilli tef. Şarkı söylerler.)

Yavuklum yıkamıyor
ırmakta çıpıl aman,
yavuklum mendil işler
kırmızı ipekliden.

BİRİNCİ DELİKANLI. Cocoliche bu.

İKİNCİ DELİKANLI. Niye ağlıyorsun? Hadi kalk... koruda bir kuş bir ağaçtan öbürüne uçmuş diye üzülmiye değer mi!

COCOLICHE. Çekilin yanımdan, bırakın beni!

ÜÇÜNCÜ GENÇ. Canın çıksın ki bırakmayız. Hadi yürü, bir rüzgâr esti mi tarlalardan doğru, ne üzüntün kalır, ne bir şey.

BİRİNCİ DELİKANLI. Hadi gidelim, hadi, hadi. *(COCOLICHE'yi alıp götürürler . Uzaklaşırken şarkıları, konuşmaları duyulur.)*

(Sahne boştur. Alana aydığı vurmaktadır. DONA ROSITA'nın oturduğu evin kapısı açılır, sahneye BABA girer. Kül rengi bir elbise giymiş, kırmızı peruka takmıştır. Arkasından DON CRISTOBITA girer. O da yeşil elbise giymiştir. Koca bir göbeği, hafif kamburu vardır. İri halkalı, uzun bir zincir köstek, üstünde çıngıraklar olan bir bilezik takmıştır. Elinde de baston yerine kullandığı kocaman bir sopa...)

CRISTOBITA. Böylece pazarlığı sona erdirdik, kesiştik, değil mi?

BABA. Evet, bayım... ama...

CRISTOBITA. Ne aması, ama ne? Pazarlık bitti. Ben sana yüz peseta verip borçlarını kapatacağım, sen de bana kızını, Rosita'yı vereceksin... hem doğrusunu istersen, sevinmelisin bu pazarlığa, çünkü kız... azıcık geçkince.

BABA. On altı yaşında daha.

CRISTOBITA. Ben geçkin dedim mi, geçkindir.

BABA. Evet... bayım, geçkindir.

CRISTOBITA. Gene de güzel bir kız. Ne şeytan! *Un bocatto di cardinal!*

BABA. *(Çok ciddi.)* İtalyanca da mı biliyorsunuz?

CRISTOBITA. Hayır! Çocukken Don Pantaluce adlı birinin yanında durmuştum da bir zaman, İtalya'ya, Fransa'ya götürmüştü beni — ama bu seni ilgilendirmez!

BABA. Hayır... hayır, bayım... beni ilgilendirmez.

CRISTOBITA. Hem yarın öğleden sonra bu iş bitecek artık, nikâhı basalım.

BABA. *(Telâşlanır, korkar.)* Ama bu olamaz ki, Don Cristobita.

CRISTOBITA. Kimmiş o bakayım bana olmaz diyen? Neden beynini dağıtmadım senin bu sözü söylerken, bilmem! Çok adam öldürdü bu sopa... Fransız'ı, İtalyan'ı, Macar'ı... listesi var evde. Sözümü dinle, ne dersem onu yap

da, sen de geçme sonra o listeye? Ne zamandır kimsenin kafasına indiği yok, sabırsızlanıp duruyor zaten elimde. Koru kendini!

BABA. Evet... baym!

CRISTOBITA. Hadi, al şu parayı. Çok veriyorum, haa! Pahalıya oturdu bu kız bana! Ama, ne yapalım, iş iştir! Sözünden dönecek adamlardan değilim ben!

BABA. *(Kenardu.)* Ah, Tanrım! Ne biçim adama veriyorum kızımı!

CRISTOBITA. Ne dedin? — Hadi, yürü, gidelim de söyliyelim papaza.

BABA. Hadi.

ROSITA. *(İçerden.)*

Oynıyarak, gülerek
ölüme gidiyorum;
durmadan bir ateşe
batıyorum sevgilim.

CRISTOBITA. Bu ne?

BABA. Kızım... şarkı söylüyor... çok güzel bir şarkıdır!

CRISTOBITA. Peh! Ben ona öğretirim nasıl şarkı söylenir... daha tabiî olmalı.. hani şöyle güzel şarkılar vardır...

Kurbağalar bağırdı kuak, kuak,
kuak, kuak, kuarak.

PERDE

SAHNE III

(Bir meyhane. Arkada, beyaz duvarın önünde fıçılar, mavi küpler. Eski bir boğa güreşi ilânı, üç gaz lâmbası. Gece. Meyhaneci tezgâhın arkasında. Ceketsiz, saçları karmakarışık, burnu basık. Adı ESPANTANUBLOS. Sağda bir KAÇAKÇI topluluğu; beylik kaçakçı tipleri. Kadifeler içinde, sakallı, ellerinde alaybozan tüfekleri. Çalıyor, söylüyorlar.)

BİRİNCİ KAÇAKÇI.

Cadiz'den Cebelitarık'a
ne güzel minik bir yol!
Deniz tanır benim ayak seslerimi
iç çekişlerimden.
Ah, sevgilim, güzelim!
Gemiler, gemiler Malaga limanında.
Cadiz'den Sevilla'ya
Ne çok limon ağacı!
Limon koruları tanır beni
iç çekişlerimden.
Ah, sevgilim, güzelim!
Gemiler, gemiler Malaga limanında.

İKİNCİ KAÇAKÇI. Hey, bana bak! Espantanublos! Bu güzel türkü susattı beni. Şarap getir, Malaga şarabı!

ESPANTANUBLOS. *(Tembel tembel.)* Şimdi... geliyor...

(Ana kapıdan bir GENÇ ADAM girer. Büyük,

mavi bir pelerine sarınmış. Başında basık, geniş bir şapka. Şüphenin yarattığı bir sessizlik olur. GENÇ ADAM yüzünü açmadan gidip soldaki masalardan birine oturur.)

ESPANTANUBLOS. İçecek bir şey ister misiniz, bayım?

GENÇ ADAM. Off! Hayır.

ESPANTANUBLOS. Yeni geldiniz galiba kasabaya?

GENÇ ADAM. Off! Evet.

ESPANTANUBLOS. İçinizi çekiyorsunuz.

GENÇ ADAM. Off! Off!

BİRİNCİ KAÇAKÇI. Kimmiş?

ESPANTANUBLOS. Bilmem.

İKİNCİ KAÇAKÇI. Ya şeyse?...

BİRİNCİ KAÇAKÇI. İyisi mi biz kalkalım, çocuklar.

İKİNCİ KAÇAKÇI. Gece ne kadar temiz, pırıl pırıl.

BİRİNCİ KAÇAKÇI. Yıldızlar iniyor evlerin damlarına.

İKİNCİ KAÇAKÇI. Denizle kucak kucağa olacağız güneş doğarken. *(Çıkarlar.)*

(GENÇ ADAM yalnız kalır. Başı vücuduna gömülü. Sahne mavi bir ışıkla aydınlatılmaktadır.)

GENÇ ADAM. Büsbütün beyazlara bürünmüş kasaba, baştan başa bembeyaz olmuş. Tepeden baktım da gelirken, ışıltısı gözlerimden girip

ta ayaklarının ucuna kadar indi. Bu Endülüslüler derilerini de beyaza boyayacaklar sonunda. Ama içim yanıyor benim. Ah, Tanrım! Keşke gelmeseydim!

ESPANTANUBLOS. Bu da Don Taneredo gibi yanmışlardan, ama ben... *(Gitar sesleri, neşeli konuşmalar, gülüşmeler gelir sokaktan. Bakmak için dışarı çıkarken.)* Bu da ne? Ne oluyor böyle?

(Başlarında COCOLICHE ile, DELİKANLILAR girer.)

COCOLICHE. *(Sarhoş.)* Espantanublos, şarap getir bize, gözlerimizden fışkırana kadar içeceğiz. Ne güzel olacak gözyaşlarımız o zaman; yakut gibi, topaz gibi... Hey! Çocuklar, çocuklar!

BİRİNCİ ARKADAŞ. Ne kadar da genç! Kendisini üzüntüye kaptırmasına engel olmalıyız!

HEPSİ. Çok doğru.

COCOLICHE. Ne güzel şeyler söylerdi bana!... Ne derdi, biliyor musunuz: «Cocoliche'm, dudakların yeşil çilekler gibi, hem de...»

BİRİNCİ ARKADAŞ. Çok duygulu bir kadın! Öyle olmasa, bu kadar üzülmezdim zaten. Don Cristobita şişman, yaşlı, sarhoş, uykucu herifin biri, üstelik de kaba mı kaba...

HEPSİ. Yaşa!

İKİNCİ ARKADAŞ. Kaba mı kaba...

(Kahkahalar.)

ESPANTANUBLOS. Çocuklar, çocuklar!

İKİNCİ ARKADAŞ. Hadi, şimdi şerefe.

BİRİNCİ ARKADAŞ. Şerefine içtiğim şeyin şerefine... çünkü içmem gerek bir şeyin şerefine! Cocoliche, bu gece saat on ikide kapıyı açık bulacaksın, sonra da... sonra da her şeyi.

HEPSİ. Ole! *(Gitarlarını çalarlar.)*

İKİNCİ ARKADAŞ. Dona Rosita'nın şerefine!

GENÇ ADAM. *(Ayağa kalkarak.)* Dona Rosita mı!

İKİNCİ ARKADAŞ. Kocası olacak herifin kurbağa gibi şişip şişip de patlamasına! *(Kahkahalar.)*

GENÇ ADAM. *(Onlara yaklaşır, yüzü gene örtülüdür.)* Bir dakika, baylar! Ben yabancısıyım da buranın, öğrenmek istiyorum, kim bu Dona Rosita, niye şerefine içiyorsunuz böyle gülüşerek?

COCOLICHE. Neden ilginizi çekti bu kadar, yabancıysanız?

GENÇ ADAM. Öğrenmek istedim yalnızca.

COCOLICHE. Espantanublos, kapa şu kapıyı — nerdeyse Mayısa gireceğiz ya — bak, gene de üşüyor bu bay.

İKİNCİ ARKADAŞ. Yüzü de üşüyor her halde, sımsıkı örtmüş.

GENÇ ADAM. Ben gelip dostça bir şey sordum size, siz benimle alay ediyorsunuz. Şakadan başka bir şey kalmamış içinizde anlaşılan.

COCOLICHE. Ne yapacaksınız kim olduğunu öğrenip de?

GENÇ ADAM. Bir önemi var benim için ki soruyorum.

COCOLICHE. İyi öyleyse, adı Dona Rosita'dır, alanda oturuyor, Endülüs'ün en güzel şarkı söyliyen kızı, benim... evet! Benim sevgilim!

İKİNCİ ARKADAŞ. *(İlerliyerek.)* Don Cristobita'ya varacak, Cristobita'ya... bir düşün! Neler olabilir!

HEPSİ. Ole! Ole! *(Kahkahalar.)*

GENÇ ADAM. *(Çok üzgün.)* Özür dilerim. Konuşmanıza ilgilenmem, benim de bir zamanlar Rosita adlı bir sevgilim vardı da...

İKİNCİ ARKADAŞ. Artık değil mi sevgiliniz?

GENÇ ADAM. Hayır. Günümüzün kadınları, nedense, sümsük heriflere daha düşkün. İyi geceler. *(Çıkmak için dönüp ilerler.)*

İKİNCİ ARKADAŞ. Bayım, durun, gitmeden bir şarabımızı içmez misiniz? *(Şarap bardağını uzatır.)*

GENÇ ADAM. *(Kapının önünde sinirliliğini belirten bir tavırla durur.)* Çok teşekkürler, ama içki içmem de... İyi geceler! Hoşça kalın! *(Çıkarken.)* Nasıl tuttum kendimi, bilmiyorum.

ESPANTANUBLOS. Kimdi bu adam acaba, niye geldi buraya?

İKİNCİ ARKADAŞ. Ben de onu düşünüyorum. Kim bu adam? Niye yüzünü saklıyor?

BİRİNCİ ARKADAŞ. Çok kötü bir meyhanecisin sen, Espantanublos.

COCOLICHE. İçime bir şüphe düştü, bir şüphe... Bu adam! *(Gürültüleri kesilmiş, alçak sesle konuşmaya başlamışlardır.)*

İKİNCİ ARKADAŞ. *(Kapının oradan.)* Çocuklar, Don Cristobita geliyor meyhaneye.

COCOLICHE. Tam sırası gözünü patlatmanın.

ESPANTANUBLOS. Kavga istemem ben burada. Hadi, hepiniz, şu yandan, yollanın bakalım!

BİRİNCİ ARKADAŞ. Başına dert açma durup dururken, Cocoliche! Başına dert açma!

(Arkadaşlarından ikisi kollarından tutup götürürler COCOLICHE'yi; öbür ikisiyse fıçıların arkasına saklanırlar. Salmede bir sessizlik olur.)

CRISTOBITA. *(Kapıdan.)* Brrrrrruuuuuuun!

ESPANTANUBLOS. *(Korkuyla.)* İyi geceler.

CRISTOBITA. Şarabın var, değil mi, bol?

ESPANTANUBLOS. Ne çeşit isterseniz.

CRISTOBITA. Ne varsa, hepsini istiyorum!

BİRİNCİ ARKADAŞ. *(Köşeden, yüksek, yabanıl bir sesle.)* Cristobita!

CRISTOBITA. Ha? Kim o bağıran?

ESPANTANUBLOS. Her halde bir köpektir, dışarlarda.

CRISTOBITA. *(Sopasını kavrar, şarkı söyler gibi.)*

Kuyruğunu çeksin altına da

kessin sesini,
yoksa bağırmayı, ulumayı
öğretirim ben ona.

ESPANTANUBLOS. *(Telâşla.)* Tatlı şarabımız var... beyaz şarabımız... ekşi... şarabımız... her çeşit şarabımız...

CRISTOBITA. Hem de ucuza, değil mi? Bir yığın hırsızsınız hepiniz! Söyle bakayım, «Bir yığın hırsızız,» de!

ESPANTANUBLOS. *(Titriyerek.)* Bir yığın hırsızız.

CRISTOBITA. Dona Rosita ile evleneceğim yarın. Çok şarap istiyorum, çok... kana kana bir içeyim şöyle.

BİRİNCİ ARKADAŞ. *(Bir fıçının arkasından.)* Cristobita içip içip uyur!

İKİNCİ ARKADAŞ. *(Başka bir fıçının arkasından.)* İçip içip uyur!

CRISTOBITA. Brrrrr. Br. Br. Br. Fıçılar mı konuşuyor? Yoksa alay mı ediyorsun sen benimle, aldatıyor musun beni?

ESPANTANUBLOS. Ben? Ben?

CRISTOBITA. Kokla bakayım şu sopayı! Ne kokuyor?

ESPANTANUBLOS. Şey kokuyor... şey...

CRISTOBITA. Söyle diyorum!

ESPANTANUBLOS. Beyin kokuyor!

CRISTOBITA. *(Çok öfkeli.)* Ya ne sanıyordun? İçip içip uyurmuş, şimdi görürüz kim içiyor,

kim uyuyor, sen mi, ben mi!

ESPANTANUBLOS. Ama Don Cristobal, Don Cristobal!

İKİNCİ ARKADAŞ. *(Fıçının arkasından.)* Cristobita, göbeğini sakın, göbeğini koru!

BİRİNCİ ARKADAŞ. Göbeğini koru!

CRISTOBITA. *(Sopayla ESPANTANUBLOS'un üzerine yürür.)* Sonun geldi senin. Aşşağılık, pis, iğrenç köpek!

ESPANTANUBLOS. Ah, sevgili Don Cristobita'm benim!

İKİNCİ ARKADAŞ. Şişgöbek!

CRISTOBITA. Benimle alay etmek, ha? Nerede duyulmuş böyle şey! Al sana şişgöbeği, al sana şişgöbeği, al sana şişgöbeği!

(CRISTOBITA ile ESPANTANUBLOS kapıya doğru giderler. DON CRISTOBITA sopayla vurdukça ESPANTANUBLOS fare gibi sesler çıkarır. Fıçıların arkasındaki ARKADAŞLAR kahkahalarla gülerler. Müzik.)

PERDE

SAHNE IV

(İkinci Sahne'deki alan. Gene ayışığı ile aydınlanıyor, ama daha loş. Sarı hurma ağacı yıldızsız, masmavi bir göğe yaslanmış. İki çakırkeyif arkadaşı sarhoş COCOLICHE'yi taşıyarak soldan

girerler.)

BİRİNCİ ARKADAŞ. Ne kızdı, değil mi, Cristobita! Sanki sırtına pire girmiş gibi oradan oraya sıçradı.

İKİNCİ ARKADAŞ. Amma da dövdü zavallı meyhaneciyi.

BİRİNCİ ARKADAŞ. Hey, bana bak, ne yapacağız bunu, taşıyacak mıyız hep böyle?

İKİNCİ ARKADAŞ. Bırakalım buraya; hiç üzülme, çiğ yağmıya başlayınca nasıl olsa kendine gelir. *(Çıkarlar.)*

(Hızla yaklaşan bir flüt sesi duyulur, az sonra SİVRİSİNEK girer. Sahne biraz aydınlanır. SİVRİSİNEK oracıkta uyuyan COCOLICHE'yi görünce, yanına gidip kulağına flüt çalmıya başlar. COCOLICHE onu ezmek için elini kulağının arkasına vurur. SİVRİSİNEK geri sıçrar.)

SİVRİSİNEK. Olan bitenden haberi bile yok, sızmış gitmiş... Ama Dona Rosita'nın kalbini kaybediyor, o da başka, minicik bir kalp, şu kadarcık. *(Güler.)* Dona Rosita'nın ruhu tıpkı o pazarlarda satılan istiridye kabuğundan kayıklar gibi, içinde minik bir makasla bir yüksük olan Valencia kayıkları gibi. Bu arkadaş da o kayığın küçük yelkenine bir «Hatıra» damgası basıp kendi yoluna gidecek, kendi yoluna... *(Küçük flütünü çalarak çıkar; sahne gene loşlaşır.)*

(GENÇ ADAM girer; yüzü gene öyle örtülü. Yanında kasabadan bir DELİKANLI.)

GENÇ ADAM. Çok iyi olmuş geldiğim... Kızgınlıktan ne söyliyeceğimi bilemiyorum. Demek evleniyor?

DELİKANLI. Hem de yarın, Don Cristobita adlı biriyle, zengin bir adam, ama tembelin daniskası, üstelik de kendi gölgesiyle kavga eden yabani mi yabani, dağdan inme bir herif... Ama kız sizi unutmuştur çoktan.

GENÇ ADAM. Olamaz, inanmam buna, öyle severdi ki beni...

DELİKANLI. Beş yıl önce.

GENÇ ADAM. Orası doğru.

DELİKANLI. Niye bırakıp gittiniz öyleyse onu?

GENÇ ADAM. Bilmem. Çok sıkılmıştım burada. Limana gittim, şimdi de oradan geliyorum, limandan... Bir bilsen! Nasıl anlatayım, bilmem ki... Ben, giderken, oralarda her gün düğün bayram sanıyordum. Yolların iki yanında bembeyaz hanlar, çıplak kollu, sarışın kızlar, neler, neler düşünmüştüm. Hiçbiri çıkmadı düşündüklerimin! Çok daha yıpratıcı, çok daha can sıkıcı oraları!

DELİKANLI. Şimdi ne yapmayı düşünüyorsunuz peki?

GENÇ ADAM. Her şeyden önce, onu bir görmek istiyorum.

DELİKANLI. Olacak iş değil. Don Cristobita'yı

tanımıyorsunuz siz.

GENÇ ADAM. Her tehlikeyi göze alırım onu görmek için.

(CANSA-ALMAS sağdan girer.)

DELİKANLI. Hah! İşte bu iyi; Cansa-Almas geliyor, ayakkabıcı. *(Seslenir.)* Cansa-Almas!

CANSA. Ne... ne... ne var?...

DELİKANLI. Beni dinle, bu baya çok büyük bir yardımda bulunacaksın.

CANSA. Kime?... hı?... kime?

GENÇ ADAM. *(Yüzünü açarak.)* Bana.

CANSA. Currito!

GENÇ ADAM. Evet, Currito döndü limandan.

CANSA. *(Midesine bir yumruk atarak.)* Seni alçak seni! Ne de şişmanlamışsın!

DELİKANLI. Dona Rosita'nın gelinlik ayakkabılarını sen yapıyormışsın, doğru mu?

CANSA. Evet, evet... evet...

DELİKANLI. Yarın senin yerine Currito götürecek onları.

CANSA. Yok, yok, başımı derde sokmayın benim.

CURRITO. Bir bilsen bu iş için ne çok para vereceğim sana! Hadi, oğullarını seversen kırma beni, bırak gideyim senin yerine.

DELİKANLI. Üstelik para da veriyor işte, ne düşünüyorsun! Anlaşılan iyi para yapmış limanda.

CURRITO. Hatırlıyor musun, Cansa'cığım... *(Ağlıyormuş gibi yapar.)* ... babam ne kadar se-

verdi seni!

CANSA. Yeter! Sus, ne olursun, sus, söyleme! Ne yapabilirim! Peki, git, sen git! Ben evde otururum... Biliyor musun, gerçekten de... *(Kocaman bir mendil çıkarır.)* gerçekten de çok severdi baban beni, çok, çok, çoook.

CURRITO. *(Kolunu onun omuzuna atarak.)* Teşekkür ederim, çok teşekkür ederim.

CANSA. Gene portakal mı satacaksın eskisi gibi? Ne güzel bağırırdın! Portakal, Pooortakaaal... *(Çıkarlar. Sahneyi ayışığı doldurur; havada gitar sesleri dolaşır.)*

COCOLICHE.. *(Uykusunda.)* Cristobita döver seni, sevgilim! Yemyeşil bir göbeği, yemyeşil bir kamburu var. Geceleri sabaha kadar uyuyamazsın onun horlamasından. Sonra ben, ah, nasıl öperdim seni şapur şupur! Ah, ne üzüldüm başında o kara kurdelâyı görünce!... Sonunda tepeden tırnağa karalara bürüneceğim! *(«Oynıyarak, gülerek» şarkısının çalındığı duyulur. COCOLICHE'nin düşünde gördüğü DONA ROSITA soldan girer. Koyu mavi bir elbise giymiştir; başında bir çelenk, elinde gümüş bir kama.)*

DONA ROSITA'NIN GÖRÜNTÜSÜ. *(Şarkı söyler.)*

Oynıyarak, gülerek
ölüme gidiyorum;
durmadan bir ateşe

batıyorum sevgilim.

(Sarı hurma ağacı küçük, parlak ışıklarla donanır; sahnedeki bütün renkler maviye döner.)

COCOLICHE. Ah, Tanrım! *(Kalkar; o anda bütün görüntüler yok olur.)* Uyanığım. Hiç şüphem yok, uyanığım. Oydu, ta kendisi, yas elbisesi giymiş. Sanki şimdi bile önümde, şuracıkta... bu müzik de... *(Balkondan gerçek ROSITA'nın sesi gelir. Gecenin ortasında şarkı söylüyor.)*

ROSITA.

Oynıyarak, gülerek
ölüme gidiyorum;
durmadan bir ateşe
batıyorum sevgilim.

COCOLICHE. Daha önce hiç gerçekten ağlamamıştım ben! Doğru söylüyorum. Bu ilk! İlk!

PERDE

SAHNE V

(Bembeyaz evleriyle bir Endülüs sokağı. İlk evin altında bir ayakkabıcı dükkânı, ikincisinin altında bir berber dükkânı var. Berberin aynası ile koltuğu dışarda, açık havada. Az ilerdeyse üstünde şu yazılar olan büyük bir kapı göze çarpmakta: «Yeryüzünde Hayal Kırıklığına Uğramış Olanla-

rın Yuvası». Yazının yanına da, ortasına yedi kılıç saplı, büyük bir kalp resmi çizilmiş. Sabah. CANSA-ALMAS dükkânında sandalyesine oturmuş, bir çizme dikmekte. FIGARO berber koltuğunun yanında durmuş, uzun bir bileği kayışında usturasını biliyor. Yeşiller giyinmiş; başında siyah bir saç filesi; bukleleri kulaklarını örtmüş.)

FIGARO. Çok önemli bir müşteri gelecek bana bugün.

CANSA. Kimmiş o? Kimmiş, ha? *(Son hecesine salıncının dışından bir flüt katılır.)*

FIGARO. Don Cristobita gelecek; Don Cristobita, eli sopalı.

CANSA. Ah, canım, deme, vah vah, ne iyi! Ah, canım! *(Son hecelere gene bir flüt sesi katılır.)*

FIGARO. Evet, evet! Gelecek! *(Güler.)*

BİR KÜÇÜK YARAMAZ.

Ayakkabıcı — bıcı — bıcı,
soksana bizini — bizi — bizi — bizini
mini mini deliğe, mini mini deliğe!

FIGARO. Ah! Seni yaramaz! Çapkın seni! *(Kovalar çocuğu. Öbür yandan CURRITO girer. Gene eskisi gibi giyinmiştir, yüzü örtülüdür. Salıncının ortasına doğru ilerler, yerine dönmekte olan FIGARO'ya çarpar.)*

CURRITO. Sen beni usturanla kesersen, ben de senin gözlerini oyarım.

FIGARO. Özür dilerim, *mesiu!* Traş mı olmak is-

tiyorsunuz? Dükkânım... *(Flüt sözünü keser; FIGARO, bunun üzerine, ustalığını belirten bir sözsüz oyuna geçer, berberliğini över.)*

CURRITO. Canın çıksın, e mi!

FIGARO. *(CURRITO'nun bağırışını taklit ederek.)* Portakal, Poooooortakaaaaaal! *(Islıklar.)*

CURRITO. *(Ayakkabıcı dükkânında.)* Cansa-Almas, ver bakalım şu gelinin ayakkabılarını, kutusunu da...

CANSA. Ama... ama... ama... *(Titrer.)*

CURRITO. *(Kızgın.)* Ver diyorum sana!

CANSA. Peki, peki... kızma... al...

FIGARO. *(Sıçrıyarak dolaşır.)*

Yüksüğümü kaybettim.
Şeytan aldı götürdü,
satamadan getirdi.
Şeytan aldı götürdü,
satamadan getirdi.
İşte buldum, buldum, buldum.

CURRITO. *(Küçük, gül pembesi ayakkabıları okşıyarak.)*

Minicik ayakları
Dona Rosita'nın!
Ah, benim olsanız!
Canımı Dona Rosita!
Güzel Dona Rosita!

CANSA. Hadi git artık! Çekil başımdan! Çekil git! *(Çizmeyi dikmiye devam eder.)*

CURRITO. *(Ayakkabıların heyecanı içinde.)* İki

küçük şarap bardağı gibi, ne güzel, ne cici, yok yok, iki küçük iç çekişi bunlar!

FIGARO. Bir şeyler dönüyor! Bir şeyler oluyor! Kokusunu alıyorum! Bir heyecan... Ah, heyecan! Ama her şey sonunda gene benim berber dükkânımda aydınlanır.

CURRITO. *(Elinde ayakkabılarla çıkacağı yana doğru ilerler.)* Rosita, benim olmamanı aklım almıyor senin! *(Ayakkabıları öper.)* Ayışığından dökülen iki damla gözyaşı sanki bunlar, Lilliput'da iki küçücük kule... iki... *(İstekle öper ayakkabıları.)* İki... *(Çıkar.)*

FIGARO. Yakında öğrenirim her şeyi. Bir haberin dünyaya yayılması için önce berber dükkânından geçmesi şarttır. Berber dükkânları olayların kavşak noktalarıdır. Şu gördüğünüz ustura bütün gizliliklerin kabuğunu yarıp ötesine geçiverir. Biz berberlerin koku alma duyusu av köpeklerinden de baskındır; karanlık sözlerin, anlaşılmaz tavırların arkasında ne var, ne yok, hemen kokusunu alırız. Yaratılışımız böyle! Kafaların terazisi biziz; saç ormanlarında dolaşırken, alttan alta akıp giden düşünceleri seziveririz. Berber koltuklarında uyuyakalan o çirkin kafaların ne tatlı masallarını anlatabilirim size.

CRISTOBITA. *(Girerken.)* Hadi, çabuk, çok çabuk, sallanma, şöyle güzel, kusursuz bir traş, anladın mı, evleniyorum bugün! Brrr! Hiçbi-

rinizi çağırmıyacağım ama; çünkü bir yığın hırsızsınız hepiniz! *(CANSA-ALMAS kapısını kapatır, küçük pencereden kafasını uzatır.)*

FIGARO. Öyledirler.

CRISTOBITA. *(Sopasını sallıyarak.)* Öylesiniz!

FIGARO. Ya, ya, öyledirler... *(Kesinlikle.)* ... saat onu on geçiyor. *(Saatini cebine koyar.)*

CRISTOBITA. Onu, on biri bilmem ben, hadi çabuk ol, durma!

CANSA. Şeytanın dölü!

CRISTOBITA. *(Sopasını CANSA-ALMAS'ın kafasına indirir.)* Al sana, al! *(CANSA-ALMAS ellerini yüzüne kapatıp fare gibi sesler çıkarır.)*

CRISTOBITA. *(Otururken.)* Hadi, başla!

FIGARO. Ne güzel bir kafa bu! Gerçekten, görülmemiş bir şey! Eşsiz bir kafa!

CRISTOBITA. Başla diyorum!

FIGARO. *(Çalışırken.)* Tra-la-la-la-la!

CRISTOBITA. Bana bak, bir yerimi kesecek olursan, sonra ikiye ayırırım seni ortadan. Böyle, kanal gibi, anlıyor musun, ona göre!

FIGARO. Oh, hiç keser miyim! Ne güzel bir kafa! Tra-la-la-la-la! Bayıldım, bayıldım! Tra-la-la-la-la!

(Yeryüzünde Hayal Kırıklığına Uğramış Olanların Yuvası'ndan bir GENÇ KIZ çıkar. Sarılar giyinmiştir, başında kırmızı bir gül vardır. Yaşlı bir DİLENCİ elinde bir akordeon ile

gelip açık kapının içine oturur.)

GENÇ KIZ. *(Kastanyet çalarak şarkı söyler.)*

Diktim gözümü
bir körpecik oğlana,
kapkara, upuzun,
göğsü de dar mı dar!
Çiçeğe,
çiçeciğe,
yeşil yeşil zeytine...
Güneşin ışığında
kız tarıyor saçını.

HEPSİ.

Çiçeğe,
çiçeciğe,
yeşil yeşil zeytine...
Güneşin ışığında
kız tarıyor saçını.

GENÇ KIZ.

Zeytin ağaçlarında
bekliyorum, sevgilim,
bir damacana şarabımla,
evde pişmiş ekmeğim.

HEPSİ.

Çiçeğe,
çiçeciğe,
yeşil yeşil zeytine...
Güneşin ışığında
kız tarıyor saçını.

FIGARO. *(Kıza bakarak.)* Çiçeğe, ama ne çiçe-

ğe! Ha, ha, ha! Cansa-Almas, çık dışarı, çabuk! *(GENÇ KIZ uykuya dalmış olan CRISTOBITA'ya şaşkın şaşkın bakar.)*

CRISTOBITA. *(Horluyarak.)* Brrrrr, Brrrr...

CANSA. *(Korku içinde.)* Hayır, çıkmam ben dışarı. *(Küçük pencereden kafasını uzatır.)*

FIGARO. Ah, çok hoş bir şey! Zaten şüpheleniyordum! Ne inanılmaz bir şey! Don Cristobita'nın kafası odundan! Hem de kara kavak! Ha, ha, ha! *(GENÇ KIZ yaklaşıp bakar.)* Bak, şu boyaya bak... şu boyaya! Ha, ha, ha!

CANSA. *(Usul usul kapıdan çıkarken.)* Aman, uyandırma!

FIGARO. Alnında budaklar var. Onun için reçine gibi teri desene! Ne ilgi çekici şey! Ne şaşılacak şey!

CRISTOBITA. *(Bir toparlanarak.)* Hadi, hadi... brrr... hadi, hadi...

FIGARO. Tamam, şimdi! Evet, bayım! Şimdi, hemen...

GENÇ KIZ.

Diktim gözümü
bir körpecik oğlana,
kapkara, upuzun,
göğsü de dar mı dar!
Çiçeğe,
çiçeciğe,
yeşil yeşil zeytine...
Güneşin ışığında

kız tarıyor saçını.

HEPSİ. *(Yeniden uykuya dalan CRISTOBITA'nın çevresinde, duyamıyacağı kadar alçak, ama iğneleyici bir sesle.)*

Çiçeğe,
çiçeciğe,
yeşil yeşil zeytine...
Güneşin ışığında
kız tarıyor saçını.

(Benli bir MAJA Yuva'nın penceresine gelip dışarı bakar, yelpazesini açıp kapatır.)

PERDE

SAHNE VI

(DONA ROSITA'nın evi. Sahnenin arka köşelerinde iki kocaman elbise dolabı, dolapların üstündeki kepenk gibi kapaklar açık duruyor. Tavandan bir gaz lâmbası sarkmakta. Duvarlar soluk, gölgeli, pembe şeker rengi. Kapının üzerinde Santa Rosa de Lima'nın limon ağaçları altında bir resmi var. DONA ROSITA pembeler giymiş; tüller, danteller, kurdelâlar içinde bir gelin elbisesi. Boynundan göğsüne doğru kara kehlibar bir gerdanlık iniyor.)

ROSITA. Her şey bitti artık! Her şey! Tıpkı Marianita Pineda gibi ölümüme gidiyorum. Ölümle evlenmiye giderken boynunda bir de-

mir vardı onun... benim de bir gerdanlık var... Don Cristobita'nın verdiği bir gerdanlık!

(Hem ağlar, hem şarkı söyler.)

Bir küçük kuş benekli
kondu limon dalına...
(Hıçkırır.)
Gagasıyla yapraklar,
kuyruğuyla çiçekler
oynadı sağa sola.
Ay! Ay! Ay!
Gelecek mi sevgilim?

(Dışardan bir şarkı duyulur.)

SES.

Rosita, Rosita'm,
bıraksalar
görsem ayaklarını bir,
ah, neler olur, neler,
sevgilim,
ah, neler olur, neler,

ROSITA. Ah, Santa Rosa'm benim! Kim söylüyor bu şarkıyı?

CURRITO. *(Birdenbire kapıda görünür; yüzü gene örtülü.)* Girebilir miyim?

ROSITA. *(Korkuyla.)* Kimsiniz?

CURRITO. İnsanlardan bir insan.

ROSITA. Ama... yüzünüz görünmüyor?

CURRITO. O küçük, güzel gözleriniz görse tanır yüzümü.

ROSITA. Bu ses...

CURRITO. *(Pelerinini açar.)* Bak hele!

ROSITA. *(Korkuyla.)* Currito!

CURRITO. Evet, evet, Currito. Hani o dünyayı görmiye çıkıp giden, şimdi de evlenmiye gelen seninle...

ROSITA. Hayır, hayır! Ah, Tanrım! Git buradan çabuk! Sözlüyüm ben, hem, üstelik seni de sevmiyorum; bırakıp kaçmıştın beni! Cristobita'yı seviyorum ben artık! Hadi, git! Git!

CURRITO. Gitmem bir yere! Niçin geldim sanıyorsun buraya?

ROSITA. Ah, ne talihsiz kızım! Saatim var, gümüş aynam var, gene de talihsizim!

CURRITO. Gel, kaçalım buradan, hadi! Sana baktıkça deli gibi oluyorum, başım dönüyor!

ROSITA. Pis haydut! Hayatımı mahvetmek istiyorsun, değil mi, şimdi de!

CURRITO. *(Gidip kıza sarılır.)* Rosita mia!

ROSITA. Yapma! Birileri geliyor! Hadi git! Ne haydutsun! Çabuk!

BABA. *(Girerken.)* Ne o? Ne oluyor?

CURRITO. Dona Rosita'nın gelinlik ayakkabılarını getirdim... Cansa-Almas kendisi gelemedi de... Ne kadar güzel, değil mi! Prensesler için yapılmış gibi.

BABA. İyi, hadi, giydir bakalım! *(DONA ROSITA bir sandalyeye oturur. CURRITO önünde diz çöker. BABA eline bir gazete alır.)*

CURRITO. Ah, ne güzel bir bacak!

ROSITA. *(Fısıldar.)* Alçaklık etme.

CURRITO. *(Yüksek sesle.)* Eteğinizi biraz daha kaldırır mısınız?

ROSITA. İşte. *(CURRITO ayakkabılardan birini giydirir.)*

CURRITO. Biraz daha kaldırın.

ROSITA. Yeter bu kadar, ayakkabıcı.

CURRITO. Azıcık daha!

BABA. *(Oturduğu koltuktan.)* Doğru söylüyor, kızım; kaldır azıcık daha eteğini.

ROSITA. Ayy!

CURRITO. Az daha! *(Şöyle bir durup ROSITA'nın bacaklarına bakar.)* Azıcık daha!

BABA. Ben gidiyorum. Ayakkabılar çok güzel olmuş... Çıkarken şu kapıyı da kapıyayım. Esinti oluyor içerde. *(Kapıya doğru ilerler.)* Ne de güç kapanıyor! Paslanmış her halde!

CURRITO.

Bu ne güzel ayak bu,
sevgilim.
bu ne güzel ayak bu,
ne güzel!

ROSITA. *(Kalkarken.)* Çok kötü adamsın sen! Çok kötü!

CURRITO. Rosa! Benim küçük Mayıs çiçeğim!

ROSITA. *(Tuhaf sesler çıkarır.)* Ay, ay, ay! *(Salonda bir sağa, bir sola koşar.)* Don Cristobita geliyor! Kaç çabuk! *(Kapıyı açmak isterler, ama kapı kilitlenmiştir.)* Bak şimdi, ba-

bam kilitlemiş kapıyı!

CURRITO. *(Titriyerek.)* Doğrusu...

ROSITA. Merdivende ayak seslerini duyuyorum! Sen bana yardım et, Santa Rosa! *(Bu arada CURRITO hep kapıyı açmıya çalışmaktadır.)* Ah!... Gel buraya! *(Sağda, arkadaki dolabı açıp CURRITO'yu içine sokar, kapısını da kilitler.)* Tamam! Az kaldı ölecektim!

CRISTOBITA. *(Dışardan.)* Brrrrrrr!!

ROSITA. *(Hem şarkı söyler, hem ağlar.)*

Bir küçük kuş benekli
kondu limon dalına...
Ay! Ay! Ay!
Gelecek mi sevgilim?

(Hıçkırır.)

CRISTOBITA.

İnsan kokusu geliyor burada benim burnuma,
Söyle çabuk, nerede, kim, patlatmıyayım kafanı!

ROSITA. Ah, ne şakacısın, Cristobita!

CRISTOBITA. Kimseyle konuşmanı istemiyorum senin, anlıyor musun! Hiç kimseyle! Daha önce de söyledim sana bunu! *(Yana döncrek.)* Ah, ne de güzel şey! İlik gibi! Şu butlara bak hele!

ROSITA. Cristobita, ben...

CRISTOBITA. Hadi, hadi, hemen evlenelim, bir çabuk... Haa, dinle... beni hiç sopamla adam öldürürken görmedin sen, değil mi? Hayır!... Öyleyse, görürsün yakında! Bir başladım mı...

güm! güm! güm! yollarım doğru çukura!

ROSITA. Evet, çok hoş.

PAPAZ YARDIMCISI ÇOCUK. *(Pencereden.)* Hazır olunca gelsinler, dedi papaz.

CRISTOBITA. Geliyoruz! Ole! Ole! Geliyoruz! *(Eline bir şişe alır, hem içer, hem danseder.)*

ROSITA. Öyleyse... takayım peçemi...

CRISTOBITA. Ben de gidip kocaman, geniş kenarlı bir şapka giyeyim, sopamı kurdelâlarla süsliyeyim... Şimdi gelirim. *(Dansederek çıkar.)*

CURRITO. *(Dolabın tepesinden bakar.)* Hadi, çıkar beni buradan. *(ROSITA dolaba doğru giderken, pencereden içeri COCOLICHE atlar.)*

ROSITA. Ay! *(COCOLICHE'nin kollarına doğru koşar.)* Senden başka hiç kimseyi sevmiyorum yeryüzünde! *(COCOLICHE kıza sarılır.)*

COCOLICHE. Sevgilim!

CURRITO. *(Dolabın tepesinden.)* Ben şüphelenmiştim zaten! Çok kötü bir kadın bu!

COCOLICHE. Ne oluyor?

ROSITA. Aklımı oynatacağım!

COCOLICHE. Ne arıyorsun o fare kapanında? Erkeksen çık dışarı. *(Dolaba vurmuya başlar.)*

ROSITA. Yapma, acı bana!

COCOLICHE. Sana acımak mı? Senin gibi kötü bir kadına!?

CURRITO. İkinizi de boğmak geliyor içimden!

COCOLICHE. Çıksana dışarı! Kırsana kapıyı! Korkak!

ROSITA. Cristobita geliyor! Acıyın bana! Cristobita geliyor!

CURRITO. Aç diyorum şunu!

COCOLICHE. Gelsin, gelsin de görsün karısının âşığını nereye sakladığını!

ROSITA. Hepsini anlatırım sonra sana. Hadi, kaç şimdi!

CRISTOBITA. *(Dışardan.)* Rosita... sevgilim!

ROSITA. Kaçacak zaman da kalmadı! Gel *(Öbür dolabı açıp COCOLICHE'yi içine sokar; sonra başına pembe duvağını takar.)* Ölüyorum! *(Şarkı söylüyormuş gibi yapar.)*

CRISTOBITA. *(Girerken.)* Neydi o gürültü?

ROSITA. Şey... kapıda bekliyen dâvetliler.

CRISTOBITA. Dâvetli falan istemem ben!

ROSITA. Ama... gelmişler işte, ne yapalım!

CRISTOBITA. Gelmişlerse, dönüp gitsinler, geldikleri gibi! Gitsinler! *(Yan dönerek.)* Ben anlarım şimdi o gürültünün ne olduğunu! *(Yüksek sesle.)* Hadi, Rosita. Hım? Ah, ne güzelsin! *(Ortadaki kapı açılır, KONUKLAR görünür. Ellerinde renk renk kâğıt güllerden yapılmış büyük çelenkler vardır. Onları havaya doğru tutarlar; DON CRISTOBITA ile DONA ROSITA çelenklerin altından ilerliyerek kapıya doğru gider, sonra da çıkarlar.)*

BİRİNCİ KONUK. Yaşasın gelinle güvey!

HEPSİ. Viva! *(Müzik. Sahne boşalır.)*
(CURRITO ile COCOLICHE dolapların tepesinden dışarı bakarlar.)
CURRITO. Şimdi patlıyacağım!
COCOLICHE. Demek sen bu karının âşığısın! Görüşürüz bir gün seninle nasıl olsa!
CURRITO. Ne zaman istersen, sıska herif!
COCOLICHE. Ah, şu dolap demirden olmasaydı...
CURRITO. Hıh!
COCOLICHE. Ne güzel olurdu senin o koca burnunu ısırıp koparmak! *(Dışardan «Yaşasın gelinle güveyi! Viva!» sesleri gelir.)* Evlenecekler... beni büsbütün unutacak artık! *(Ağlar.)*
CURRITO. *(Söylev çeker gibi.)* Ta buralara kadar gelmem gerekmiş unutmayı öğrenmek için!
COCOLICHE. «Elma suratlım» demiyecek bana artık... ben de ona «Badem gözlüm» diyemiyeceğim, diyemiyeceğim...
CURRITO. Çok uzaklara gideceğim, çok uzaklara!
COCOLICHE. Ayy, ayy, ayy!
CURRITO. Taş yürekli, acıma bilmez, kötü kadın! *(Kilise çanları çalmıya başlar, müzik sesine donanma fişeklerinin çıkardığı sesler karışır.)*
COCOLICHE. Yaşıyamam ben artık!
CURRITO. Hiçbir kadına bakmıyacağım hayatımın sonuna kadar! *(İki kukla da ağlamakta-*

dır.)

SİVRİSİNEK. *(Soldan girer.)* Boşuna ağlamayın, dostlarım, boşuna ağlamayın! Yeryüzü küçük beyaz yollarla dolu, küçük dümdüz yollarla, ne budala yollarla... Ama, çocuklar, niye böyle bol keseden dağıtıyorsunuz incilerinizi? Kıral çocukları değilsiniz. Hem de... hani o kadar karanlık değil gökyüzü, havada yaprak kımıldamıyor, ne o yandan esinti var, ne bu yandan! *(Burusunu öttürür.)* Ne o yandan, ne bu yandan... ne o yandan, ne bu yandan... *(COCOLICHE ile CURRITO yüksek sesle iç çekerek birbirlerine bakarlar. Birden ortadaki kapı açılır, düğün alayı görünür. DON CRISTOBITA ile DONA ROSITA konuklara teşekkür edip içeri girer, kapıyı kapatırlar. Uzaktan çan sesleriyle müzik devam eder.)*

CRISTOBITA. Ah, Rosita'm benim! Ah, Rosita!

ROSITA. Şimdi öldürecek beni sopayla.

CRISTOBITA. Ne o, hasta mısın? İçini çekiyorsun gibi geldi bana! Ah, ne kadar seviyorum seni! Delikanlı değilim, anlarım böyle şeyleri! Bak, elbisem ne güzel! Bak çizmelerime! Pam-papam-pam! Ah! Şarap getirin, şarap, şarap! *(Elinde şişelerle bir UŞAK girer. CRISTOBITA şişelerden birini alıp içmiye başlar.)* Ah, tatlı, güzel Rosita! Bahm, bademim! Yakışıklı mıyım, ha? Gel, bir öpeyim seni! Gel, gel... *(Öper. O anda COCOLICHE ile CURRITO*

dolapların tepesinden dışarı bakar, öfkelerine yenilerek birer çığlık atarlar.) Nedir bu? Periler mi basmış bu evi? *(Sopasını alır eline.)*

ROSITA. Yok, hayır, Cristobita! Karıncalardır... şey... çocuklar oynuyor da sokakta...

CRISTOBITA. *(Sopasını bırakarak.)* Neyse, ama çok gürültü ediyorlar! Ne bu böyle, bu kadar gürültü!

ROSITA. *(Korkusunu gizlemiye çalışarak.)* Hani söz vermiştin, hikâyeler anlatacaktın bana, ne zaman anlatacaksın?

CRISTOBITA. Ha, ha, ha! Çok güzel hikâyeler, senin gibi güzel! *(İçer.)* Don Tancredo'nun hikâyesi. Biliyor musun onu? Ooooo! Sonra Don Juan Tenorio'nun hikâyesi, Don Tancredo'nun yeğeni, benim de yeğenim! Evet, ya! Benim yeğenim! Ne dersin buna, ha? Yeğenim?

ROSITA. Yeğenin!

CRISTOBITA. Rosa! Rosa! Bir şey söyle bana!

ROSITA. Seni seviyorum, Cristobita.

CRISTOBITA. Ole, ole! *(ROSITA'yı öper. Dolaplardan çığlıklar gelir.)* Bu son... bu son... bu son artık! Brrrrrrrr!

ROSITA. Ah!... Bağırma öyle!

CRISTOBITA. *(Elinde sopasıyla.)* Çık dışarı her kimsen!

ROSITA. Hadi, kızma böyle hemen. Pencereye

bir kuş konmuştu da, onun gürültüsü... böyle, koskocaman bir kuş!

CRISTOBITA. *(Alay ederek.)* Koskocaman! Koskocaman! Sen aptal mı sanıyorsun beni?

ROSITA. Beni sevmiyor musun?... *(Ağlamıya başlar.)*

CRISTOBITA. *(Üzülür.)* İnanıyorum, hadi, hadi.. hem inanmasam da... ne çıkar bundan... Ağlama, hadi! *(Sopasını bırakır.)*

ROSITA. *(Duygulu bir tavır takınarak.)* Ne güzel, ne aydınlık bir gece akıp gidiyor damların üzerinden. Çocuklar yıldızları sayar bu saatte, yaşlılar ise uyuklar durur. *(CRISTOBITA oturup ayaklarını masanın üstüne uzatır, içmiye başlar.)*

CRISTOBITA. Keşke şaraptan yapılmış olsaydım, kendi kendimi de içerdim ne güzel! Hooooo! Göbeğim de bir pasta olsaydı, kocaman, pembe bir pasta, erikli, bol patatesli... *(İki kukla da kafalarını dolapların üstünden çıkarıp iç çekerler.)* Kim o içini çeken?

ROSITA. Ben... Ben çektim, çocukluğumu hatırladım da...

CRISTOBITA. Çocukken elime böyle ayın on dördü gibi testekerlek bir pasta vermişlerdi de, oturup hepsini yemiştim bir başıma. Hooooo! Bir başıma!

ROSITA. *(Duygulu.)* Cordoba dağları gölgeleriyle kaplıdır zeytin ağaçlarının, yere serilmiş

gölgeler, ölü gölgeler, bir yere kıpırdıyamıyan... Ne güzeldir yatmak o ağaçların altında!... Granada dağlarının ayakları ışıktan, karla kaplı tepeleri... Ne güzeldir o çağlayanlarda yıkanmak!... Seville'de dağ yok hiç.

CRISTOBITA. Yok, dağ yok Seville'de, yok.

ROSITA. Upuzun, portakal rengi yollar! Ah, unutmak kendini o yollarda! *(CRISTOBITA onu bir kemancıyı dinler gibi dinlemektedir. Elinde şişeyle uyuklamıya başlar, başı önüne düşer.)*

CURRITO. *(Fısıldıyarak.)* Çıkar beni buradan!

COCOLICHE. Beni çıkarma! Ben burada ölmek istiyorum!

ROSITA. Tanrınızı severseniz susun!

(SİVRİSİNEK girer, borusunu öttüre öttüre CRISTOBITA'nın çevresinde döner. CRISTOBITA onu öldürmek için uykusunun arasında elini sağa sola savurur.)

CURRITO. Uzaklara, çok uzaklara gideceğim, bir daha hiç görmiyeceksin beni.

ROSITA. Seni hiçbir zaman sevmedim ben. Güvenilecek bir adam değilsin.

COCOLICHE. Neler duyuyorum!

ROSITA. Ben yalnızca seni seviyorum, Cocoliche'm!

COCOLICHE. Ayy, ama başkasıyla evlendin!

CRISTOBITA. Brrrr.... Ay, pis sivrisinekler! Pis sivrisinekler!

ROSITA. Ah, Santa Rosa! Uyandırma ne olur onu! *(Gidip dolaplardan birini sessizce açar. Bütün bu sahne hem çok hızlı, hem de fısıldaşarak oynanmalıdır.)*

CURRITO. *(Dolaptan çıkarak.)* Hoşça kal, taş yürekli kadın! Biliyorum, seni hiçbir zaman unutamıyacağım; daha çok da ona üzülüyorum ya! *(Tam bu anda SİVRİSİNEK borusunu CRISTOBITA'nın kulağına dayayıp hızla öttürür. CRISTOBITA uyanır.)*

CRISTOBITA. Ah! Ne! Ne! Olamaz! Brrrrrrrrr!

CURRITO. *(Bir kama çıkarır pelerininin altından.)* Yavaş ol, bayım, yavaş!

CRISTOBITA. Geberteceğim seni, toz edeceğim, ufalıyacağım, kemiklerini kıracağım! Sonra da seninle görüşürüz, Dona Rosita, alçak karı! Tam yüz pesetaya patladın bana! Brrrr... Pin! Pin! Pan! Öfkeden boğulacağım nerdeyse! Pun! Pan! Ne arıyorsun sen burada?

CURRITO. *(Titriyerek.)* Ne... canım ne isterse!

CRISTOBITA. Ahrrrrrr! Demek... canın ne isterse? Öyle mi? Al sana, canın ne isterse! Al sana, canın ne isterse? Al sana, canın ne isterse! *(CURRITO ile CRISTOBITA dövüşmiye başlarlar. CURRITO'nun kaması DON CRISTOBITA'nın göğsüne tuhaf bir şekilde saplanır. Onlar dövüşürken, ROSITA sahnenin arkasındaki kapılardan birini açmıya çabalar, açar. Kapı açılınca CURRITO dışarı fırlar, DON*

CRISTOBITA da bağırarak onu kovalar:) Al sana, canın ne istersel Al sana, canın ne istersel! *(ROSITA acı acı bağırır, sarsıla sarsıla güler. Baştan sona, kişilerin hareketlerine küçük bir orkestra ile ıslıklar yardım eder.)*

COCOLICHE. Çıkar beni buradan, çıkar da gelince öldüreyim onu!

ROSITA. Açsam mı? *(Dolaba doğru gider.)* Hayır... Açmam! Ayy!

COCOLICHE. Rosita, aç, çıkar beni dışarı da, boğayım şu domuzu!

ROSITA. Açsam mı? *(Açmak üzeredir.)* Hayır, açamam! Sonra gelir, ikimizi de öldürür burada!

COCOLICHE. Birlikte ölürüz!

ROSITA. Açayım mı? Evet! Ah, evet! Açayım. *(Dolabın kapısını açar.)* Sevgilim! Biricik ağacı bahçemin!

COCOLICHE. Limonluk çiçeğim benim! Biberim, tarçınım! *(Bu aşk sahnesi bir opera dueti gibi oynanır.)*

ROSITA. Hadi, kaç git, bırak ben burada yalnız öleyim.

COCOLICHE. Aklını mı oynattın sen, Rosita, sevgilim! Şu yıldızı görüyor musun? İşte o yıldızda bir salıncak kuracağım sana, bir de gümüş balkon yaparım. Geceleri çıkar seninle başbaşa dünyaya bakarız o balkondan, ayışığında tir tir titriyen dünyaya....

ROSITA. *(Sevinçten her şeyi unutarak.)* Ne duygulu, ne ince yaratılışlı bir insansın, şekerim. Yaprak yaprak ayrılıp senin ellerine dökülen bir çiçek gibiyim.

COCOLICHE. Her gün biraz daha renkleniyor, biraz daha güzelleşiyorsun; her gün sanki bir tülü sıyırıp atıyorsun üstünden; gittikçe daha candan, daha çıplak sokuluyorsun bana.

ROSITA. *(Küçük başını sevgilisinin göğsüne dayayarak.)* Binlerce kuş havalandı sanki göğsünden göklere... Sevgilim, sana baktıkça bir kaynağın, bir pınarın önünde sanıyorum kendimi... *(Dışardan CRISTOBITA'nın sesi gelir. ROSITA birden kendini toparlar, daldığı düşlerden sıyrılır.)* Kaç!

CRISTOBITA. *(Kapıya gelince yıldırımla vurulmuşa döner.)* Ahrrrr! Çifter çifter âşıklar! Sonun geldi artık, hazırlan çukura girmiye! Pin! Pan! Brrrr! *(Büyük bir korkuya kapılan COCOLICHE ile ROSITA birbirlerine sarılıp CRISTOBITA'nın gözü önünde öpüşürler.)* Olamaz! Hayır! Ben üç yüz İngiliz öldürmüş adamım, en aşağı bir üç yüz de Arap öldürdüm! Unuttunuz mu benim kim olduğumu! Ay! Ay! *(Elinden sopası düşer; boşalan yayların, dişlilerin gürültüsü duyulur.)* Ay, benim minik göbeğim! Ay, benim eici göbeğim! Senin yüzünden böyle ikiye bölündüm, senin yüzünden ölüyorum! Ay, ölüyorum! Ay, papaz

çağırın! Ay!

ROSITA. *(Bağırmaya başlar, eteğini yerde sürüyerek sahnenin bir ucundan öbür ucuna koşar.)* Babaaaaa! Babaaaaaaaaaaaa!

CRISTOBITA. Ahrrrrrrr! Pun! Bittim!! *(Kollarını açarak sırt üstü yere düşer. Düşerken eli lâmbaya çarpar; lâmba havada sallanır; sahne loşlaşır.)*

ROSITA. Öldü! Ah, Tanrım, ne kötü bir son!

COCOLICHE. *(Korka korka sokulur CRISTOBITA'ya.)* Bak, bak! Kanı yok!

ROSITA. Kanı yok mu?

COCOLICHE. Bak! Bak, göbeğinden neler çıkmış!

ROSITA. Tanrım!

COCOLICHE. Biliyor musun?...

ROSITA. Ne?

COCOLICHE. *(Sözlerinin üstüne basarak.)* Cristobita insan değilmiş!

ROSITA. Ne? Ne olur söyleme! Korkunç bir şey! Demek insan değilmiş?

BABA. *(Girerken.)* Ne oluyor? Ne oluyor? *(Arkası sıra birkaç kukla daha gelmektedir.)*

COCOLICHE. Bakın!

BABA. Patlamış!

(Büyük kapı açılır, ellerinde meşalelerle KUKLALAR girer. Kırmızı pelerinler, küçük siyah şapkalar giymişlerdir. Önlerinden de elinde küçük beyaz bir bayrakla, borusunu öttüre öt-

türe SİVRİSİNEK gelmektedir. KUKLALAR büyük bir tabut taşımaktadırlar. Tabutun üstüne yıldız resimleri çizileceğine, biber, turp resimleri çizilmiştir. Papazlar şarkı söyliyerek girerler. Islıklarla bir cenaze marşı çalınmaktadır.)

PAPAZ.

Uri memento.
İşte bu sonu

HEPSİ.

Don Cristobita'nın,
bu sonu, bu sonu.

PAPAZ.

Sessiz de olur, şarkılı da,
hele gelsin paralar.

(CRISTOBITA'yı kaldırmak için tutarlar, birden «bassoon» çalgısının sesine benziyen tuhaf bir ses çıkar. Hepsi geri çekilirler. DONA ROSITA ağlar. Bir daha davranırlar kaldırmıya, gene o ses, ama daha yavaş çıkar. Bu sesler alçala alçala bir «piccolo flüt» sesi haline gelir. O zaman CRISTOBITA'yı kaldırıp tabutun içine atıverirler. Cenaze alayı göz yaşları arasında sahnenin çevresini bir dolanır. Müzik devam etmektedir.)

COCOLICHE. Göğsümün içi çın çın ötüyor sanki, göğsümde sanki yüzlerce yürek çarpıyor. Bir çiçek tarlası gibiyim.

ROSITA. Göz yaşlarım, öpücüklerim, her şeyim

senin artık, çünkü biricik karanfilimsin sen benim!

SİVRİSİNEK. *(Bütün oyuncularla birlikte sahnenin önüne doğru ilerler.)*

Gidip gömeceğiz bu oburu.
Pis sarhoşun biriydi;
taş çatlasa gelemez geri,
gelemez!
Tam,
tamtaparam,
tamtaparam,
tamtaparam.
Tamtaparam!

(COCOLICHE ile ROSITA sarmaş dolaş olurlar. Orkestra çalmaya başlar.)

PERDE

FEDERICO GARCIA LORCA 1899 yılında, İspanya'da, Granada yakınlarında doğdu. Daha Üniversitede okurken yazdığı şiirler, yaptığı besteler, çizdiği resimlerle iyi bir sanatçı olacağını belli etmişti. İlk iki şiir kitabıyla büyük bir ilgi gördükten sonra, 1928'de en güzel şiirlerini toplıyan *Primer Romancero Gitano (Birinci Çingene Baladları)* adlı eserini yayımladı. 1929-30 yıllarını Amerika Birleşik Devletleri'nde geçirdi. Bu arada Dali'nin, *surrealist*'lerin etkisinde kaldı. Ölümünden sonra, 1940'da yayımlanan *Poeta in Nueva York (Şair New York'da)* adlı şiir kitabında bu etki açıkça bellidir. Sanatını Endülüs halk şiirleri, şarkıları, İspanyol romansları, çingene baladları üzerine kurmuş bir sanatçının böyle kendi anlayışına bütün bütün karşıt bir yola girmesi çoğu kimselerce yadırganmıştı.

Federico Garcia Lorca'nın tiyatroya bağlılığı çocukluğundan başlar. Kardeşinin söylediğine göre, kendi parasıyla aldığı ilk oyuncak minik bir tiyatroymuş. Ailesiyle birlikte gittiği yetmezmiş de, ayrıca kendisi de kaçıp kaçıp tiyatroya gidermiş. Sonunda yeryüzünü büyük bir sahne, hayatı bir oyun olarak görmiye başlamış.

Federico Garcia Lorca, Birleşik Devletler'den dönünce, ağırbaşlı bir gezginci tiyatronun idarecileri arasına katıldı. İspanya'nın Altın Çağı'ndan kalma oyunları oynıyan bu tiyatro Lorca'nın eserlerini de sahneye koyuyordu. 1933'de başarılı bir Güney Amerika turnesinden dönüşte, Lorca Madrid'e yerleşerek kendisini bütünüyle oyun yazarlığına verdi.

1936 Ağustosunda da İspanyol Faşistlerinin kurşunlarıyla Granada'da öldürüldü.

Lorca'nın ilk oyunları kukla tiyatrosu geleneğini sürdüren hafif güldürülerdir. Ama tiyatro alanındaki asıl başarısını sonu gelmiyen aşklar konusunu işliyen üç trajedisiyle sağlamıştır : *Bodas de Sangre (Kanlı Düğün) (1933); Yerma (1934); La Casa de Bernarda Alba (Bernarda Alba'nın Evi) (1935).*

Don Cristobita ile Dona Rosita'nın Acıklı Güldürüsü şairin kuklalar için yazdığı oyunların en uzunu, hem de en güzellerinden biridir. Bu oyundaki kişiler İspanyol kukla tiyatrosunun gelenekleşmiş, değişmez kişileridir, ama yazar onları yepyeni, taptaze bir hava içinde vermiş, en ince noktalarına kadar yeniden gözden geçirmiş, yaratıcılığının gücünü bütün oyun boyunca duyurmuştur. 1928 yılında yazılan bu oyun ilk olarak 1937'de, Madrid'de sahneye konmuştu.

DE YAYINLARI

BİLGİ DİZİSİ :

1. DOSTOYEVSKİ'DEN SARTRE'A VAROLUŞÇULUK Walter Kaufmann. Çeviren: Akşit Göktürk. 3 lira.
2. SARTRE, YAZARLIĞI VE FELSEFESİ. Iris Murdoch Çeviren: Selâhattin Hilâv. 5 lira.
3. EPİK TİYATRO ÜZERİNE. Bertolt Brecht. Çeviren: Kâmuran Şipal. 5 lira.
4. BAUDELAIRE. Jean - Paul Sartre. Çeviren : Bertan Onaran. 7.5 lira.
5. SOSYALİZM. Bertrand Russell. Çeviren: Murat Belge. 3 lira.
6. YABANCI'NIN AÇIKLAMASI. Jean-Paul Sartre. Çeviren: Bertan Onaran. 4 lira.

ELEŞTİRİ, DENEME :

1. DÜŞÜNCEYE SAYGI. Memet Fuat. Denemeler. 3 lira
2. ŞENLİKNAME DÜZENİ. Sezer Tansuğ. İnceleme. 3 lira.
3. TURGUT UYAR — EDİP CANSEVER. Hüseyin Cöntürk — Asım Bezirci. 2 inceleme. 3 lira.
4. DENEMELER. T. S. Eliot. Çeviren : Akşit Göktürk. 3 lira.
5. TİYATRO DENEYİ. Eugène Ionesco. Çeviren : Teoman Aktürel. 2 lira.
6. GERÇEKÜSTÜCÜLÜK — I. (Surréalisme — Açıklamalar). Hazırlıyanlar : Selâhattin Hilâv — Ergin Ertem — Onat Kutlar. 3 lira.
7. SANAT MESELELERİ. Suut Kemal Yetkin. İnceleme. 2 lira.
8. GERÇEKÜSTÜCÜLÜK — II. (Surréalisme — Örnekler). Antoloji. Hazırlıyanlar : Selâhattin Hilâv — Ergin Ertem — Said Maden. 5 lira.
9. PYRRHUS İLE CINEAS. Simone de Beauvoir. Çeviren : Asım Bezirci. Denemeler. 4 lira.

ANLATI DİZİSİ :

1. DÖŞEĞİMDE ÖLÜRKEN. William Faulkner. Çeviren : Murat Belge. 7.5 lira.
2. SÖZCÜKLER. Jean-Paul Sartre. (Nobel 1964). Çeviren : Bertan Onaran. 7.5 lira.
3. HİROŞİMA. John Hersey. Çeviren : R. Tomris. 4. lira.
4. BU SALI. Wolfgang Borchert. Çeviren : Kâmuran Şipal. 5 lira.

KISA OYUNLAR :

1. DON CRISTOBITA İLE DONA ROSITA'NIN ACIKLI GÜLDÜRÜSÜ. Federico Garcia Lorca. Türkçesi : Memet Fuat. 2 lira. (İkinci Baskı).
2. KEL ŞARKICI. Eugène Ionesco. Türkçesi : Ülkü Tamer - Genco Erkal. 2 lira. (İkinci Baskı).
3. DAĞ YOLUNDA. Anton Çehov. Türkçesi : Ülkü Tamer. 1 lira.
4. KULAKTAN KULAĞA. Lady Augusta Gregory. Türkçesi : Memet Fuat. 2 lira. (İkinci Baskı).
5. TRENTON İLE CAMDEN'E MUTLU YOLCULUK. T. Wilder. Türkçesi : M. Fuat. 2 lira. (İkinci Baskı).
6. WOYZECK. Georg Büchner. Türkçesi : Hasan Kuruyazıcı. 2 lira.
7. İSTİRİDYE İLE İNCİ. William Saroyan. Türkçesi : Memet Fuat. 2 lira. (İkinci Baskı).
8. SWEENEY AGONISTES. T. S. Eliot. Türkçesi : Ülkü Tamer. 1 lira.
9. ÇAĞRILMADAN GELEN. Maurice Maeterlinck Türkçesi : Memet Fuat. 1 lira.
10. PHILOTAS. G. E. Lessing. Sahneye koyuş bilgileri, açıklamalar : Max Meinecke. Türkçesi : Zahide Gökberk. (Yardımcı kitap). 3 lira.
11. KAPILARIN DIŞINDA. Wolfgang Borchert. Türkçesi: Behçet Necatigil. 2 lira.
12. SAĞLIK YURDU. Sean O'Casey. Türkçesi : Cevat Çapan. 2 lira.

13. ÇÜRÜK ELMA. Atila Alpöge. Yerli oyun. 2 lira.
14. GİTGEL DOLAP. Harold Pinter. Türkçesi : Ergun Sav. 2 lira.
15. AY DOĞARKEN. Lady Augusta Gregory. Türkçesi : Akşit Göktürk. 1 lira.
16. LEONCE İLE LENA. Georg Büchner. Türkçesi : Adalet Cimcoz. 2 lira.
17. YEŞİL PAPAĞAN. Arthur Schnitzler. Türkçesi : Hasan Kuruyazıcı. 2 lira.
18. ZAVALLI AUBREY. George Kelly. Türkçesi : Memet Fuat. 2 lira.
19. DÖNEMEÇ. Tankred Dorst. Türkçesi : Behçet Necatigil. 2 lira.
20. GELİNLİK KIZ - ÖNDER. Eugène Ionesco. Türkçesi: Genco, Süreya, Tamer. 2 lira.
21. PHILIPP HOTZ'UN BÜYÜK ÖFKESİ. Max Frisch. Türkçesi : Hasan Kuruyazıcı. 2 lira.

ANTOLOJİLER :

1. TÜRK EDEBİYATI. 1963. Memet Fuat'ın Seçtikleri. Şiir, hikâye, deneme. 7.5 lira.
2. TÜRK EDEBİYATI 1964. Memet Fuat'ın Seçtikleri. Şiir, hikâye, deneme. 7.5 lira.
3. TÜRK EDEBİYATI 1965. Memet Fuat'ın Seçtikleri. Şiir, hikâye, deneme. 7.5 lira.

BRİÇ KİTAPLARI :

1. BRİÇ. C. H. Goren. 5 lira.
2. ULUSLARARASI BRİÇ YASALARI. 2 lira.

İSTANBUL MATBAASI, NURUOSMANİYE 90, İSTANBUL
Sayfa düzeni : Metin Yasavul; Dizgi : Erdoğan Kantürk; Tertip : İlhami Tunçbilek; Düzeltti : F. Bengü; Baskı: İsmail Esen

İKİNCİ BASKI

Federico G. Lorca

ACIKLI GÜLDÜRÜ

1899 yılında, İspanya'da, Granada yakınlarında doğdu. Çok kısa süren hayatı boyunca gerek şiir, gerek tiyatro yazarlığı alanlarında büyük bir başarı gösterdi. 1936 Ağustosunda İspanyol Faşistlerinin kurşunlarıyla öldürüldü.

Garcia Lorca kendi kuşağının en umut verici tiyatro yazarıydı; genç yaşta öldürüknesi deney çağını aşmasına engel oldu. (Ama onun bu deney çağında verdiği eserler bile birçok ünlü tiyatro yazarını kıskandıracak olgunluktadır.)

— Eric Bentley

Federico Garcia Lorca'nın İspanyol kukla tiyatrosu gelenekleri üzerine kurduğu bu oyun, halk sanatından nasıl yararlanılacağına, gelenekler üzerine yepyeni, taptaze bir sanat anlayışının nasıl oturtulacağına çok güzel bir örnektir. 1928 yılında yazılan bu eser ilk olarak 1937'de Madrid'de sahneye konmuştu.

KAPAK : SAİD MADEN

2 lira